

הקב"ה הנאות עולם הזה, ואין השטן נותן לנו הנאות עוה"ז, והגיד שנגע בו שרו של עשו – אין בו בנותן טעם'. (מהגר"א נבנצל שליט"א)

'...ומצינו גזר זה של 'שוחד' לשטן הרבה פעמים בדבריהם ז"ל, וביחוד בווהר. ואמרו חז"ל עוד 'כל מה דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה'... – ולכאורה צריך להבין מהו הצורך בזה? – אבל הענין, כי אם קשה לו לעמוד נגד הסקרנות, לדעת איך יטעמו כל מאכל ומאכל וכל תאוה ותאוה, ואם ידחקוהו לבל תהיה לו עצה של היתר לטעון מעין אותו טעם, הנה תגדל עקשנותו ותתגבר התאוה, משום זה פירשו לנו רז"ל, שכל מה שאסרה תורה יש גם בהיתר, ואז תשקע העקשנות. אמנם צריך לזכור תמיד, כי אותם הויתורים הקלים במה שמותר, צריך שיהיו רק לשם שמים גמור, ואז יצליח. אבל כשרצונו להקל בדברים, מטעמים של תאוות ועצלות, אז אדרבא יתגבר כח הסטרא-אחרא גם בויתורים ההם, ואם גם דבר היתר הוא, הלא פירש הרמב"ן, שיוכל האדם להיות 'נבל ברשות התורה', אלא צריך ללחום נגד הקולות ככל האפשר, ואז נזכה לסייעתא דשמיא באמת'. (מתוך מכתב מאליהו – ח"א עמ' 263)

– '... אמנם גם בזה הענין נוכל להבין דרך האמת לקיים מצות השי"ת בלי שום טעם בדבר, רק לקיים מצות הבורא ב"ה כגזירת מלך על עבדיו, ופן יעלה על לב אדם לאמר על מצות לא-תעשה שבתורה כמו לבישת שעטנז ואכילת חזיר ובשר-בחלב שהמה אסורים לנו על פי חכמות הרפואות – אבל באמת המה נקראים 'חוקת התורה', ולכן אמרו חז"ל כל מה דאסיר לן רחמנא שרי לן כוותיה – לדעת כי אין שום סכנה באכילתם או בעשייתם אחרי אשר טעמו טעם איסור ולא הגיעו מזה שום נזק... והנה לזה כיוון רב נחמן להראות כחל אשר נמצא בו טעם בשר-בחלב רק אנוחנו מחויבים לקבל עלינו באהבה לקיים מצותיו וחוקותיו כגזירת מלך על עבדיו'. (אוהב ישראל – לקוטים חדשים, עמ' שנד, מהדור 'שפתי צדיקים' תשנ"ג. וכבר פרש כענין זה במהרש"א).

'אסר לן דמא – שרא לן כבדא' – הכבד הוא שורש הדם ואעפי"כ הוא מותר, לרמז, שכל דבר במקורו ובשורשו – באמת הוא טוב ואין בו שום רע, שהרי השי"ת לא ברא שום דבר רע, אלא מצד האדם כשמשתמש באותה מדה שלא במקום הראוי, אז נעשה רע. (עפ"י מי השילוח ח"ב יהושע ד).

'מוחא דשיבוטא' – על זיהויו של השיבוטא – ע' אריכות דברים בספר מגדים חדשים שבת קיט. (וע"ע: חדושי הגרונ"ר בענגיס ח"א טו, ג).

דף קי

'רבי בר תמרי דהוא רמי בר דיקולא מפומבדיתא, איקלע לסורא במעלי יומא דכפורי...' – הבה נצייר לעצמנו מה שארע לרמי בר דיקולא, כפי שבא תאורו בגמרא; עני מדוכא שאין לו להחיות את נפשו אף בערב יום הכיפורים, חולה מעיים, הבגדים שעליו גם המה שאולים. וכיון שמצוה לאכול בערב יום הכיפורים, הוכרח ליטול את הכחלים שהשליכו אנשי העיר החוצה, לצאת חוץ לתחום ולצלותם על חרצנים שמצא, והיא סעודתו; –

הלא ייפלא בעיני כל רואה, על מה ולמה לא נכנס לבית יהודי לסעוד סעודת ערב היום הקדוש, היש לך אדם מישראל שלא יכניס אורח בשעה זו? למדנו מכאן, כי כדאי כל הדוחק והטורח, וכל עקולי ופשוטי, ובלבד שלא ליהנות משלחנם של אחרים, וקיים רמי בר דיקולא בנפשו מאמרם ז"ל 'פשוט נבלה בשוק ואל תצטרך לבריות'. (מתוך שיחת מוסר לגר"ח שמואלביץ – יז תשל"א)

(ע"ב) 'טלית שאולה' – ע' יוסף דעת מנחות ח"א, קונטרס בענין ציצית פרק חמשי, ד-ט.

'אייטוה להווא גברא דלא הוה מוקר אבוה ואמיה, כפתוהו...' – הכפיה המבוארת כאן, שעליה אמרו כופין אותו עד שתצא נפשו, היא כפיה על מצוות עשה כאמצעי לקיימן, כגון באומר לולב איני נוטל (ע' כתובות פו). אבל לא כעונש למי שכבר עבר על המצוה ואין בידו לקיימה עתה, שאז דינו במכת מרדות בעלמא. 'ואין צריך לרשום המראי-מקומות כי מלאים מזה כל הראשונים'. (מנחת חינוך ח"י. וכתב שם שנראה שהוא הדין לענין 'לא תעשה', יש דין כפיה עד שתצא נפשו, אם בא לעבור במעשה, או כשעובר על ה'לאו' ע"י מניעה מפעולה.

וע"ע: רש"י להלן קלב וברש"י; משובב נתיבות ג; 'הפלאה' כתובות מט; חדושי ר' עזריאל הילדסהיימר כתובות פו; שו"ת שבט הלוי ח"ד קכו; שיעורי ר' שמואל קדושין יז. ובדין כפיית אדם את חברו על שמירת התורה – ע' בב"ק כח).

'אמר להו: שבקוהו, דתניא, כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין שלמטה מוזהרין עליה' – בירושלמי (הובא בתשובת הרמב"ן – פח, ובבית יוסף חו"מ צו. וכן פסק הרמ"א שם) מבואר, שאם רצו בית דין לכפות, אפילו במצוות שמתן שכרן בצדן – הרשות בידם, אלא שאינם חייבים בדבר. ויש להבין לפי זה מדוע אמר להם 'שבקוהו', והלא יכולים לכפותו אם רוצים. ויש מי שכתב שהירושלמי לא דיבר אלא לענין מצוות השבת העבוט, שיכולים לכפותו כיון שהמשכון בחזקת הלווה, מה שאין כן לענין כיבוד אב ואם וכדומה – אין רשות לכפותו. (סמ"ע חו"מ צו). ויש שכתב שאין לחלק בדבר, אלא כפייה מועטת מותרת לבית דין אם רצו, אבל לא כפייה מרובה כבשאר מצוות. ומשום כך אמר להם 'שבקוהו', כלומר, כבר עשיתם לו ביוש בכפייה על העמוד ודי בכך. (ט"ז יו"ד רמ, א).

דף קיא

'... וקריבו לן קניא בקופיה ואכלנא... ודלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה' – כבר נתבאר (לעיל מה) שקנה הכבד אינו מתחבר עם קנה הריאה, אלא רק סמוך לו, שהרי זה קנה דם וזה קנה אויר. וכבר עמדו האחרונים (ע' קהלות יעקב יז, ב) בכאור דברי הגמרא ורש"י כאן, כיצד דם הכבד יוצא דרך קנה הנשימה החוצה.

וזה לשון הרב אמתי בן דוד שליט"א בספרו 'שיחת חולין': '... ואני אב"ד נקלה, לקחתי קניא בקופיה ובשלתינו כשפי הקנה חוץ לקדרה, וראיתי במו עיני היאך נשפך הדם ויוצא דרך פי הקנה אל מחוץ לקדרה, ואז יישבתי בענ"ד לפי מה שאמר לי הרב הרופא מ. ג. נ"י, שיכול הדם לעבור מקנה הכבד